

Opsamlingsnotat og perspektivering Brugerdrevne natur- og friluftsområder 2013-2016

*Udarbejdet af Seismonaut for Friluftsrådet
Senest opdateret den 22. november 2018*

1. Indholdsfortegnelse

1. Indholdsfortegnelse	2
2. Indledning	3
2.1 Metode	3
Personer der har bidraget til interviewrunden	4
2.1. Konklusioner	4
3. Opsamling på tværs af projekter	5
Rekruttering og fastholdelse af frivillige	6
Organisering	7
Samarbejde på tværs af frivillige, kommune og lodsejer	8
Øvrige samarbejder	8
4. Styrkelse af den grønne frivillighed	9
Potentialer - sådan styrkes den grønne frivillighed	10
5. Samarbejde mellem frivillige og kommune	10
Potentialer - sådan styrkes samarbejdet på tværs af frivillige og kommune	11
6. Naturen som mål og middel	11
Potentialer - sådan styrkes sagen	12
Bilag A: Oversigt over de 9 demoprojekter	12

2. Indledning

Friluftsrådet har i perioden 2013-2016 gennemført projektet *Brugerdrevne natur- og friluftsområder* med støtte fra udlodningsmidler til Friluftsliv. Et projekt der havde til formål at indhente og dele erfaringer om frivillige organisationsformer inden for lokale friluftslivs- og naturgenopretningsprojekter. Som afslutning på projektet har Friluftsrådet bedt Seismonaut lave en opsamling af erfaringerne fra de 9 gennemførte projekter samt en perspektivering, der peger på en styrkelse af den grønne frivillighed og samarbejde på tværs af frivillige og kommune. Notatet indeholder:

- **En kortfattet erfaringsopsamling på tværs af de gennemførte projekter:** Erfaringsopsamlingen har fokus på resultater, erfaring og læring.
- **Viden og inspiration omkring frivilligindsatser inden for andre områder:** Herunder viden om samspillet på tværs af myndigheder, organisationer og andre frivilligindsatser inden for det social- og sundhedsområdet.
- **Perspektiver på frivilligt engagement:** hvordan frivilligt engagement inden for det grønne område kan styrkes samt forslag til udviklingsmuligheder for friluftslivs- og naturgenopretningsprojekter i fremtiden.

I det følgende udfolder vi først metode og konklusioner for derefter at redegøre for opsamlingen på tværs af de 9 gennemførte projekter. Afslutningsvist beskriver vi de tre temaer, der har fyldt mest i opsamlingen, og som skaber perspektiver til fremtiden for den grønne frivillighed. Ligeledes er det de tre temaer, der bør arbejdes strategisk med, hvis den grønne frivillighed skal styrkes og indfri sit potentiale. De tre temaer er:

- Styrkelse af den grønne frivillighed
- Naturen som mål og middel
- Samarbejde på tværs af frivillige og myndigheder.

I bilag A er der et overblik over de 9 projekter.

God fornøjelse!

2.1 Metode

Notatet er baseret på:

- En grundig desk research og gennemgang af projektbeskrivelser, statusnotater og mødereferater fra de 9 projekter.
- En interviewrunde med i alt 14 nøgleaktører på praktisk og strategisk niveau.

Vi har interviewet frivillige aktører, der har været involveret i projekterne. Derudover har vi fået input fra andre sektorer (sundhed, omsorg, fritid), hvor de også har erfaringer med at arbejde

med frivillige. Dette for at kortlægge, om den grønne frivillighed kan lære noget af frivillighed i andre sektorer.

Personer der har bidraget til interviewrunden

Projektnært niveau:

- Niels Egebjerg, frivillig, Sejlberg Moses Venner.
- Poul Erik Schmidt, frivillig, St. Lyngby Skovlaug.
- Kurt Juhl, frivillig, Skellingsted Friluftsområde.
- Britta Edelberg, frivillig, Skibet - Borgernes egen ådal.

Organisatorisk niveau:

- Morten Westergaard, klimachef, Middelfart Kommune
- Majken Sundahl, koordinator for Giv naturen en hånd, Danmarks Naturfredningsforening
- Kirstine Gottlieb, ejer 1. Step consulting.
- Mette Wang, konsulent, Center for frivilligt socialt arbejde
- Bjarne Ibsen, professor, Syddansk Universitet
- Bie Andersen, konsulent, Det Danske Spejderkorps
- Eva Skytte, konsulent, Red Barnet
- Marie Tolstrup, projektleder, frivillig centre og www.frivilligtjob.dk
- Pernille Hvitnov, rekruttering af frivillige, Røde Kors
- Sandra Gentin, PhD & landskabsforvalter, Københavns Universitet.

2.1. Konklusioner

Der er afviklet i alt 9 demoprojekter med forskelligt udgangspunkt, organisering, fokus og aktiviteter. Erfaringerne på tværs viser, at det har været en udfordring at rekruttere og fastholde frivillige i de 9 projekter. Den grønne frivillighed har primært været lokal og netværksbaseret, hvilket vil sige, at det har været nogle meget homogene frivilligrupper bestående af naboer og lokale borgere. De projekter der har været mest succesfulde har haft et tydeligt fokus på:

- Et stærkt formål og en fælles fortælling
- En solid organisering og godt fællesskab blandt de frivillige
- Meningsfulde opgaver for de frivillige
- Stærkt samarbejde med lodsejer og kommune
- God kobling mellem hygge, arbejde og fremdrift

Sagen og formålet er kernen, og det får de frivillige til at engagere sig. Men det er fællesskabet, relationerne og aktiviteterne, der får den frivillige til at blive ved med at være frivillig. De demoprojekter der har haft et stærkt udgangspunkt i et fælles formål og sag, men som samtidig har haft aktiviteter, der bakkede op om sagen, har haft nemmere ved at fastholde de frivillige.

Skal den ikke-lokale grønne frivillighed styrkes, er der behov for et mere modtagerorienteret afsæt. Hvis en bredere kreds af frivillige skal engageres, som ikke udelukkende er lokale, er der behov for et øget fokus på det overordnede formål i form af sagen, drømmen og visionen. De frivillige vil gerne være med til at gøre noget godt for lokalmiljøet, men det er endnu bedre, hvis man samtidig er med til at gøre noget godt for samfundet.

I de fleste demoprojekter har det været svært at engagere og involvere kommunerne i projekterne, hvilket har gjort samarbejdet mellem frivillig og myndighed til en udfordring. Der er behov for et øget fokus på at styrke paratheden i kommunerne til at samarbejde med frivillige på det grønne område. Samarbejdet bør ifølge de interviewede frivillige, organisationer og kommuner tage afsæt i et ønske om samskabelse og ligestilling, hvor kommunen understøtter de frivillige med gode rammer for at skabe succesfulde projekter og aktiviteter på det grønne område.

Frivillighed bygger på gode relationer. Hvadenten den er grøn, social eller kulturel. De gode relationer skal være gode på tværs af frivillige og myndighed, frivillige og lodsejer og de frivillige imellem. Det relationsskabende som ramme eller som kompetence er noget, der kan og bør styrkes af alle, der arbejder med frivillige eller selv er frivillig.

3. Opsamling på tværs af projekter

Projektet, *Brugerdrevne natur og friluftsområders* formål var, at etablere 10 demonstrationsprojekter, der afprøvede ideen om brugerdrevne natur og friluftsområder samt skabte tættere samspil mellem frivillige og myndigheder i de grønne projekter. 9 projekter er gennemført. Et af projekterne kunne ikke gennemføres, da tovholderen skiftede job ved opstart, og der ikke var mulighed for at få en ny tovholder til at træde til. Projektkoordinatoren ved Friluftsrådet har givet sparring med de frivillige og Friluftsrådet har arrangeret vidensdelingsseminarer og inspirationsture for deltagerne i demoprojekterne. På hjemmesiden www.frivilligaturen.dk er der løbende opsamlet og delt erfaringer og viden fra projekterne for at sikre en spredning af resultater og erfaringer udover de enkelte projekter. Derudover oprettede projektet en erfaringsudvekslingsgruppe med fokus på grøn frivillighed. Erfagruppen har haft skiftende deltagelse fra Naturstyrelsen, Kulturstyrelsen, Kommunernes Landsforening Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Fugleværnsfonden.

Generelt kan det konkluderes, at opstarten af projekterne har taget længere tid end forventet, idet det har været omfattende at få både organisering og finansiering af projekterne til at falde på plads.

Rekruttering og fastholdelse af frivillige

Det er Tordenskjolds soldater. Vi er nogle få, der kører projektet, og så er der nogle med på en kigger, de er ret passive. En lokal ildsjæl er med, hun rider på beste, hun begyndte at tage ansvar for området, og så begyndte hun at slå stier for at folk kunne komme ud i området. Det var noget af det der kunne sætte det hele i gang”

Frivillig

Projektet har samlet set engageret 235 frivillige i forbindelse med statutstællingen i 2015. Målet var i alt 300 frivillige ved projektets afslutning i 2016, dette tal forventes at være nået, men der har ikke fundet en endelig optælling sted.

Interviewrunden blandt et udvalg af de frivillige nuancerer målsætningerne om at opnå 300 antal frivillige, idet deres vurdering er, at mange frivillige ikke nødvendigvis er godt. De frivillige ønsker fokus flyttes fra mængde til kvalitet. Deres vurdering er, at det er bedre at være 10 stærke frivillige, der arbejder efter et fælles formål end at være 25, der ikke gør. Når det er sagt, er det vigtigt, at der er en vis kritisk masse af frivillige, for at sikre at aktiviteter kan gennemføres til trods for sygdom og fravær. Ligeledes er det vigtigt, at der er ildsjæle involveret, som har lyst til at stå i spidsen for projekt og arbejde. De interviewede frivillige ønsker ikke at få målt deres succes på antal af frivillige, men i stedet antal af nye brugere eller aktiviteter der bliver gennemført. Argumentet er, at kvantiteten ikke siger noget om kvaliteten i projekterne, og for de frivillige handler succes om kvalitet, aktiviteter, brug og kendskab til deres område.

I flere af projekterne har der været meget fokus blandt de frivillige på, hvordan man er rigtig frivillig og bidrager som frivillig - bedst og helst ved at være aktiv og hjælpe til med organisatoriske og praktiske gøremål. I mange af projekterne har det primært været naboer, der har engageret sig i de lokale projekter. Dette fordi naboer har det største ejerskab og interesse i demoprojekterne. Den rekrutteringsstrategi som projekterne har gjort brug af, har primært været netværksstrategien, hvor der er rekrutteret via de frivilliges netværk. Resultatet er meget homogene frivillige grupper:

“Det vi snakker meget om er, at det med netværket godt kan blive spinkelt. Man får nogle meget homogene frivillighedsgrupper, der ligner hinanden meget. Og når man bliver for homogen, kan det være svært at åbne sig op og få andre ind”

Citat, interview

Opsamling og interviews med udvalgte frivillige viser, at det er formålet, projektet og aktiviteten, der umiddelbart er det, de frivillige samles om og som er meningsgivende. Men at fællesskabet bliver mindst lige så vigtigt og ofte det, der skaber motivationen til at være frivillig gennem længere tid. Generelt motiveres de frivillige også af at se, at deres projekt skaber grobund for at flere bruger naturen og har værdi for andre end dem selv. Derfor er det vigtigt, at de frivillige er med til at lave eller selv deltager i aktiviteter, hvor de kan se resultatet af deres arbejde. Fx at flere brugere får adgang eller kendskab til det grønne område.

De demoprojekter, der har været gode til at tiltrække og fastholde frivillige har været succesfulde med at:

- *Give de frivillige meningsfulde arbejdsopgaver:* Opgaverne kan være alt fra at bage en kage til at stå for en arbejds- eller aktivitetsdag. Det er vigtigt at være opmærksom på hvilke typer opgaver, der tænder den enkelte frivillige, så alle tildeles frivilligt arbejde, der føles udviklende og meningsfuldt. Det kræver overblik hele tiden at have øje for den enkelte frivilliges engagement og udvikling. Det handler om relationer og være opmærksom på relationer.
- *Organisere sig i udvalg:* Mange af de projekter, der lykkedes har lavet undergrupper med konkrete ansvarsområder – fx at søge fondsmidler, danne laug eller lave aktiviteter for brugere af områderne.
- *Anerkende de frivilliges indsats:* De frivilligrupper, hvor man (de andre frivillige, kommunen, lodsejer mm.) er gode til at give et skulderklap for veludført arbejde bliver de frivillige ofte ved med at komme. Anerkendelse og ros er vigtigt for fastholdelse.
- *Kombinere engagement med hygge:* De konkrete arbejdsopgaver skal kombineres med fællesskab og hygge. Hvis man som frivillig får tilfredsstillende ønsket om socialt samvær og fællesskab er man mere tilbøjelig til at blive ved med at komme.
- *Skabe en fælles fortælling:* De projekter, der har skabt et fælles narrativ om, hvorfor man er frivillig, og hvordan man vil forbedre naturområdet, har haft nemmere ved at kommunikere med potentielle frivillige og fastholde de, der allerede var frivillige.

Organisering

Der er stor forskel på, om et frivilligprojekt initieres top-down eller bottom-up. Er det bottom-up, er meget af forarbejdet allerede klaret, som først skal til at ske ved et top-down initieret projekt. Det drejer sig bl.a. om idéudvikling og etablering af gruppen med de første medlemmer. Starter et projekt top-down er det i starten ikke drevet af ildsjæle, der har taget ejerskab, og det kan gøre det svært at rekruttere frivillige til projektet. Til gengæld vil projektgruppen i et top-down projekt oftest besidde gode projektledelseskompetencer. Set i det lys er der fordele og ulemper forbundet med begge modeller, men fælles for begge er, at når først projektet er i gang, er det essentielt med en organisering af frivillige, der brænder for projektet.

Det er derfor vigtigt at, projektet har et organisationsmæssigt ophæng. Gennem vores interviews fandt vi, at det i flere projekter havde været en fordel, hvis projektgruppen havde haft nogle konkrete redskaber til at lede projektet fra start. Det kunne være en mappe med informationer om, hvordan man starter en forening, eller hvordan man laver en tidsplan for projektets process

og hvordan man kan bruge sociale medier i projektet. Alternativt hjælp og rådgivning til at komme godt fra start med organiseringen. Med et organisationsmæssigt ophæng kan man skabe en ramme, som de frivillige kan forankres i, og som kan samle folk mange steder fra. Gode organisationsmæssige rammer kan sikre, at der er plads til frivillige, der kommer af forskellige grunde og som ønsker at bidrage med forskellige ting. Facebook kan også bruges som ramme og kan sikre nem kommunikationskanal og en mulighed for synliggørelse, hvilket flere af demoprojekterne har gjort brug af med stor succes.

Samarbejde på tværs af frivillige, kommune og lodsejer

Det har været en stor udfordring at engagere de kommunale forvaltninger i projekterne og i enkelte af projekterne har de oplevet en manglende interesse og opbakning fra kommunal side. Det er en generel konklusion på tværs af projekterne, at det er nødvendigt at styrke den kommunale relation og samspil med den grønne frivillighed, men at det er svært for de frivillige selv at løfte den opgave. Det må komme fra kommunen selv.

Det er afgørende med en god rammeaftale fra starten, som tydeligt definerer roller, opgaver, ansvarsområder og forventninger – og de frivillige skal have indflydelse på udformningen af en sådan aftale og afklaring af roller. Med en skriftlig aftale mellem lodsejer og de frivillige sikres de frivilliges tryghed og råderum, hvilket er altafgørende for et succesfuldt samarbejde. Det er vigtigt at fastlægge, hvem der kan træffe hvilke beslutninger. Ikke mindst fordi, der er juridiske og myndighedsmæssige områder, som kræver, at fx den kommunale partner er involveret. Dette har været en konkret udfordring i flere af projekterne.

De kommunale forvaltninger, der engagerer sig i projektet, bør forholde sig til, hvorfor de gerne vil samarbejde med frivillige. Er det for naturens skyld og fordi naturen på et særligt område kan forbedres af det? Eller er det for borgerinddragelsens skyld, altså for at skabe en god og meningsfuld måde at involvere borgere på? Det ene behøver ikke udelukke det andet – derfor er det vigtigt at have et klart formål med projektet inden det opstartes. Helt grundlæggende er der behov for at øget strategisk overblik fra de kommunale forvaltningers side i forhold til, hvorfor de ønsker at indgå i projekter og hvad de forventer, at få ud af projekterne. Her har enkelte af de interviewede frivillige haft en oplevelse af, at kommunen udelukkende fokuserede på mængde af frivillige og mængde af brugere frem for de måleparametre, som de frivillige selv har målt på.

Lodsejeren bør være engageret i projektet. Som oftest er de frivillige meget interesserede i at lodsejeren engagerer sig i projektet. Frivillige vil gerne opnå en situation, hvor de har en følelse af indflydelse og selvbestemmelse på afgørende områder ift. det pågældende areal, men har samtidig brug for hjælp, støtte og anerkendelse for at lykkes i projekterne. Der er i de 9 projekter, stor forskel på om samarbejdet har været med kommunale eller statslige partnere. Kommunerne opleves som mere styrende end de statslige (NST) viser diverse statusrapporter, hvor de frivillige har bidraget med deres synspunkter på samarbejdet.

Øvrige samarbejder

Samarbejdspartnere opleves både som en fordel og en ulempe for de frivillige. Samarbejdspartnere kan udgøre et godt og nyttigt netværk og bidrage med kompetencer,

faglighed og engagement. Det kan være givende i forhold til rekruttering og en stor hjælp, hvis der skal afvikles aktiviteter i området.

Der kan dog opstå interessekonflikter, hvis samarbejdspartnerne eksempelvis har andre interesser eller prioriteter end frivilligruppen. Det kan medføre, at partneren mister fokus på det fælles projekt. Det kan også betyde, at frivilligruppen føler sig sat ud af spil, fordi det er partneren, der har den formelle driftsaftale for området med lodsejeren. Det kan skabe uenighed om områdets udvikling, eller simpelthen gøre at aktiviteter og engagement udebliver, som det ses i et enkelt af projekterne. Samarbejdspartnere kan dog være en god måde at sikre, at flere aktører sørger for at skabe aktiviteter og kendskab til området, hvilket også har været tilfældet i flere af projekterne.

I den sidste del af notatet ser vi på, hvad den grønne frivillighed kan lære af frivillighed i andre sektorer.

4. Styrkelse af den grønne frivillighed

For at sætte det grønne frivillighedsbegreb i perspektiv, har vi interviewet en række organisationer og nøgleaktører, der har erfaring med frivillighed i andre sektorer, herunder Røde Kors, Red Barnet og Det Danske Spejderkorps.

Den grønne frivillighed som den har foldet sig ud i de 9 demoprojekter, var netværksbaseret og derfor har grupperne været relativt homogene, som beskrevet indledningsvist. Det er ikke nødvendigvis en udfordring, at frivilligrupperne er meget homogene, men det kan det være, hvis projekterne har brug for forskellige kompetencer eller andre typer frivillige til at lave aktiviteter for bestemte målgrupper. Interviewrunden blandt organisationer og nøgleaktører viser, at frivillighedsbegrebet er under udvikling, og flere af interviewpersonerne peger på, at der er et behov for en løsere form for frivillighed, hvor man har mulighed for at engagere sig for kortere perioder i konkrete initiativer, fx i forbindelse med afvikling af aktiviteter eller som deltager i aktiviteter. Det skal være mere agilt at blive og være frivillig:

“Vi skal åbne op for frivillighedsbegrebet: du er frivillig, når du er med”

Citat, interview

De brugerdrevne projekter har haft en stor overvægt af lokale frivillige og primært naboer, der har løftet en stor byrde, og det er derfor relevant at udfolde frivilligheden til også at kunne inkludere andre frivillige:

“Frivillighed er vigtigt, fordi du får et medborgerskab der er stærkt, det handler om demokrati og ejerskab til vores by, tilværelse, natur. Det giver rigtig god mening og folk vil vildt gerne være frivillige, men nogle gange bliver de ikke spurgt. Nogle gange skal vi tænke væk fra den klassiske struktur, at man kan være løsere frivillig - en friere frivillighed - som ikke nødvendigvis er den klassiske form for frivillighed” Citat, interview

Ved at udvide frivillighedsbegrebet fra de stereotype frivillig typer, vil det også være muligt at få flere frivillige til at engagere sig. Men det kræver en større rummelighed fra de traditionelle frivillige, der skal kunne inkludere de nye typer af frivillige.

Potentialer - sådan styrkes den grønne frivillighed

Udvidelse af frivillighedsbegrebet: Ved at udvide frivillighedsbegrebet til at være mere agilt, rummeligt og dynamisk, vil det være muligt for flere at engagere sig også kortvarigt og dermed løfte aktiviteter, der er med til at styrke den grønne frivillighed på kort og lang sigt.

Fokus på relationer: Fællesskabet og relationer er væsentlige grunde for at være frivillig. De organisationer der er med til at forme projekterne og samarbejde med frivillige kan styrke fællesskabet ved at fokusere på relationer og relationsopbygning i frivilligrupperne. Ved at blive stærke til relationsopbygning bliver det også nemmere at rekruttere potentielle nye frivillige og se, hvad den enkelte frivillige kan bidrage med.

Fokus på begejstring: De frivillige engagerer sig ofte på grund af sagen, men bliver fastholdt af fællesskabet. Den fælles begejstring og engagement i fællesskabet spiller en væsentlig rolle i fastholdelsen af de frivillige. Når projekterne er top down drevne skal der være særligt fokus på begejstring og fællesskab, for at sikre, at de frivillige kan bære projekt og fællesskab videre.

Husk kaffe, kage og anerkendelse skal der til: De frivillige motiveres af anerkendelse i form af ros men også anerkendelse i form af god forplejning, hvor de oplever, at deres indsats bemærkes og er værdsat. Skal den grønne frivillighed styrkes er der behov for mere ros, mere kage og mere anerkendelse.

5. Samarbejde mellem frivillige og kommune

Samarbejde mellem frivillige og kommuner kan være svært uanset typen af frivillighed og interviewrunden viser ikke grund til at tro, at det er meget lettere inden for andre typer frivillighed, i det man også her kæmper med at skabe gode samarbejder på tværs af kommunal forvaltning og frivillige. Dog er der en tendens til, at den grønne frivillighed er mere ukendt land i kommunerne, og derfor er der ikke så mange erfaringer at trække på, som der er, når det gælder frivillighed inden for fx social- og omsorgsområdet, som er en mere moden form for frivillighed med længere historik i de kommunale forvaltninger.

Interviewrunden blandt organisationer og nøgleaktører viser, at samskabelse er et vigtigt plus ord, når det kommer til at skabe gode samarbejder mellem kommuner og frivillige. Samskabelse er et ideal, som flere frivillige organisationer efterstræber, men som kan have svære betingelser i mødet med den kommunale virkelighed, som ikke altid er gearret til samskabelse eller samarbejde med frivillige inden for det grønne område.

I interviewrunden har vi interviewet en enkelt kommune, hvor man politisk har besluttet, at man vil frivillige og man vil samskabe med de frivillige, og læringen fra den kommune er, at ønsket om at samarbejde og samskabe med frivillige skal komme fra kommunens øverste

ledelsesmæssige niveau. Det er kommunen der har ressourcerne og rammerne til at tage dialogen med de frivillige ikke omvendt og igen handler det om det relationsskabende, hvori kommunen i høj grad kan spille en vigtig rolle.

Potentialer - sådan styrkes samarbejdet på tværs af frivillige og kommune

Kommunen som facilitator og samskaber: Kommunen skal være en stærk facilitator, der tør give plads til de frivillige. Kommunen er det gennemgående og stabile ift. frivillige, som er en mere skrøbelig og dynamisk konstruktion. Det gælder derfor for kommunen om, at facilitere rammerne for de frivilliges engagement og arbejde, samtidig med at kommunen ikke må styre og bestille arbejdsopgaver.

Kommuner bør opkvalificeres i samarbejdet med frivillige: Der er behov for at opkvalificere de kommunale forvaltninger og medarbejdere i at samarbejde konstruktivt med frivillige. Det handler både om at have en forståelse for de frivilliges situation, men også om, at de frivillige har nogle andre behov og forudsætninger end lønnede medarbejdere har.

Skriftlige aftaler skal være på plads fra dag et: Med en skriftlig aftale mellem kommunal forvaltning (og evt. lodsejer) og de frivillige sikrer man tryghed og råderum for begge parter. Tryghed er altafgørende for et succesfuldt samarbejde mellem kommune og frivillige. Aftalen bør også indbefatte drift og arbejdsudførelse af området – også efter projektet er afleveret tilbage til lodsejer.

6. Naturen som mål og middel

Det er tilbage til den der med at være modtagerorienteret, hvad betyder det, at være med i et fællesskab og hvad betyder det at være ude i naturen. Jeg tror meget mere på aktiviteter, end jeg tror på naturen i sig selv”

Interview, citat

Interviewrunden blandt organisationer og nøgleaktører viser et generelt ønske og behov om muligheden for både at anskue naturen som mål og middel. Fx at naturen kan være et middel til sundheds- og stress indsatser. Ved også at sætte fokus på aktiviteter frem for naturoprettelse alene, vil det være muligt at få flere til at bakke op om projekter og aktiviteter i naturen, og derfor vil det forventeligt også resultere i, at flere frivillige engagerer sig i naturen og det grønne område.

“Helt overordnet må vi sige, at hvis vi ser på de undersøgelser vi har, at til trods for at natur er en kæmpe dagsorden, er der få der engagerer sig. Man skulle forestille sig, at der var en ny bevægelse, hvor det grønne er i centrum, og der er mere bevågenhed, men hovedproblemet er, at der er ikke så mange der engagerer sig. Der er ikke en stor, lang tradition for det, der er ingen strukturer for det. Citat, interview

Det man kan lære af frivillighed inden for andre sektorer er at folde sagen ud, at gøre den inkluderende og målrette den bestemte målgrupper. Samtidig med at naturen kan være målet i sig selv, bør der også sættes fokus på aktiviteter, som kan laves i naturen, og som er meningsfulde for andre - fx stressramte, syge og børn og unge for blot at nævne nogle

eksempler. Hvis først man åbner op for at den grønne frivillighed, kan være mere aktivitets- og målgruppebåret, vil det også danne udgangspunkt for, at flere vælger at engagere sig i den grønne frivillighed, idet formålet bliver bredere og mere meningsfuldt for en større gruppe af frivillige end den lokale gruppe af frivillige, der ofte er knyttet til et lokalt naturområde.

Potentialer - sådan styrkes sagen

Naturen som mål og middel: Naturen kan være målet i sig selv, men naturen kan også være middel til behandling af stress og sundhedsindsatser. Naturen kan også danne ramme for friluftaktiviteter og sociale indsatser. Flere af de bruger-drevne projekter har afviklet forskellige aktiviteter og arrangementer for en række forskellige brugere med stor succes og med mange deltagere.

Etabler samarbejder med andre foreninger og grupper, der kan afvikle aktiviteter: Ved at indgå strategiske samarbejder med foreninger, skoler og beboere er det muligt at få andre aktører til at afvikle aktiviteter og dermed styrke kendskabet og tilknytningen til et område/projekt blandt en større gruppe af potentielle frivillige og brugere.

Gå fra et afsenderorienteret til et modtagerorienteret perspektiv: Der er behov for at styrke fokus på modtagernes - altså de frivillige og brugernes - perspektiv. Konkret skal afsættet være mindre afsenderorienteret og tage mere udgangspunkt i, hvad de frivillige drømmer om at gøre med et naturområde eller en aktivitet i et naturområde.

Slip naturen løs på de frivilliges præmisser: Der er behov for en mere eksplorativ og eksperimenterende tilgang, hvor lodsejere og myndighed tør sætte nogle områder fri til frivilliges brug og benyttelse og se, hvad der sker. Frem for at på forhånd at definere, hvad der skal ske med et naturområde, bør der tænkes i mere eksperimentelle projekter på de frivilliges præmisser.

Fokus på sammenhængen mellem det overordnede formål og de lokale projekter: Mange frivillige engagerer sig på grund af en overordnet sag, som de sympatiserer med. Andre frivillige engagerer sig på grund af det lokale islæt, fordi det er et område, de har en særlig interesse i, men samtidig er det en styrke at vide, at det lokale projekt bidrager til et større formål. Der er behov for at styrke sammenhængen mellem de lokale projekter og det overordnede formål. Dette for at skabe fokus på den overordnede sag i befolkningen, men også for at skabe mening for den enkelte frivillige, der gennem et lokalt projekt, er med til at løfte en vigtig og meningsgivende sag, der har betydning for os allesammen.

Synliggørelse af projekternes succes: Der er behov for en fælles forståelse for, hvordan der kan måles på projekternes succes. Det bør være en blanding af kvantitative og kvalitative mål og det bør udspringe af både de frivilliges samt myndigheds forventninger til projekternes succes. En fælles forståelse for, hvad der skal måles på, og hvornår projekterne er en succes, vil resultere i et stærkt udgangspunkt for at monitorere projekterne og fejre succes og milepæle undervejs.

Bilag A: Oversigt over de 9 demoprojekter

I skemaet nedenfor er de 9 demoprojekter opsummeret ud fra kategorierne 'ejerforhold', 'initiativtager' og 'naturtype', da dette har været tre parametre, som Friluftsrådet søgte at variere demoprojekterne ud fra.

Tabel 1: Oversigt over de 9 demoprojekter

Projekt	Ejer	Initiativtager	Naturtype (og størrelse)
Nordre Fælled i Randers	Naturstyrelsen	Frivilligruppen Nordre Fælleds venner (på opfordring af den boligsociale indsats i området)	64 Ha. Bynær natur, tidligere militært øvelsesterræn, nabo til boligsocialt område
Beder Malling v. Aarhus	Kommune	Grøn gruppe under det lokale fællesråd	70 Ha. Landsbynatur / særlig natur. Ligger oven på vigtigt vandreservoir
Skibet v. Vejle	Kommune	Grønt forum (en kommunal enhed)	7 Ha. Landsbynatur, ådal beliggende mellem to eksklusive boligområder
Troldhedestien v. Kolding	22 private lodsejere, kommune	Brugerne af området	2,5 Ha. Landsbynatur, præget af et stort antal private lodsejere med landbrugsjord
Gadekær på Langeland	Kommune	DN's lokalkreds i samarbejde med bla. Kommunen og friluftsrådets lokalkreds	1,4 Ha. Særlig natur/Landsbynatur, omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3
Roneklint - Præstø	Kommune, 1 privat lodsejer	Brugerne af området, lokal lodsejer og Naturvejleder i kommunen	25 Ha. Særlig natur/Landsbynatur,
Nærheden - Høje Taastrup	Udviklings-selskab ejet af kommune og Realdania	Friluftsrådet	11 Ha. Bynær natur/Særlig natur, mosen er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3
St. Lyngby Skov v. Hillerød	Naturstyrelsen	Brugerne i samarbejde med Naturstyrelsen	62 Ha. Særlig natur, bynær skov med gravhøj og spor efter Von Langens skovdrift (år 1763)
Skellingsted Friluftsområde v. Holbæk	Kommune	Lokal hundeførerforening i samarbejde med DN, DOF og Friluftsrådet lokalkreds	21 Ha. Landsbynatur, naturområdet er etableret ovenpå tidligere losseplads, naturområdet fremstår som overdrev